

Novel·la negra negra

LLUÍS-ANTON BAULENAS

NARRATIVA

Alexander McCall Smith,
*La primera agència de dones
detectives*. Traducció de de
Maria Roura. LA CAMPANA.
Barcelona, 2004.

Vet aquí una novel·la honesta tot i que el títol pugui ser una mica enganyós. *La primera agència de dones detectives* sembla prometre una novel·la de gènere com n'hi ha tantes altres. Aquesta tindria l'afegit de la novetat de l'element femení gestionant una agència, el *sancta sanctorum* masculí de la novel·la negra. Perquè poden existir detectives més competents i tot que els seus col·legues masculins, però la gestió d'una agència com Déu mana, amb local, cadira reclinable, taula i arxiu, això ja és una altra cosa. A l'hora de la veritat, el llibre d'Alexander McCall ofereix molts elements positius però pocs que es puguin atribuir als que buscarien els lectors de novel·la negra. Si que és veritat que l'argument gira entorn de l'establiment d'una dona com a primera detectiva de Botswana i continua amb la descripció dels seus primers casos.

Però allò que ens interessa més és la història del personatge per ell mateix, i a través d'ell, les descripcions de la vida d'un país que, des de la distància del Primer Món, gairebé ni sabem que existia.

Alexander McCall, a través de la seva heroïna, la detectiva Mma Ramotswa, ens introdueix en la quotidianitat d'aquest país africà, la qual, tot s'ha de dir, és sorprenentment semblant a la nostra. Mma Ramotswa es mou per un país amb mafiosos (on no n'hi ha?), amb contradiccions culturals i religioses (on no n'hi ha?), amb tallers de cotxes, camionetes, autobusos, centres comercials, hospitals, metges incompetents, advocats ambiciosos, companyies d'assegurances, treballadors que demanen indemnitzacions, grups de música, masclisme, estudiants, salons de te (on no n'hi ha, de tot això?), etcètera, etcètera. A més, ens assabentem que per no haver-hi, al país gairebé no hi ha ni animals salvatges, extingits fa dècades, i que només queden en l'imaginari popular. Bé, extingits del tot, potser no, ja que la grassoneta Mma Ramotswa, en ple sol del Kalahari, ha d'aturar-se enmig de la carretera perquè sospita que una serp se li ha ficat dins del motor de la camioneta.

Els casos que se li plantegen quan encara no ha acabat, com qui diu, d'obrir la persiana del seu nou negoci, són simples perquè la societat de Botswana encara no és tan complexa com la de Philip Marlowe, però s'hi encamina de gust. *La primera agència de dones detectives* fa de molt bon llegir i et té tota l'estona amb la riulla a la cara. Ni que sigui per la sorpresa de la novetat (reconeixeran amb mi que en la novel·la de detectius que coneixem per aquí, no és habitual que una causa de mort sigui que algú ha estat devorat per un cocodril!). Mma Ramotswa és astuta, sempre veu les coses positivament. Fa temps que s'ha desfet del seu marit i sap com entabanar els homes de la seva societat, que són els que remenen les cires del país. Una societat, per cert, on pràcticament no hi corre cap home blanc.

INTUÏCIÓ, DEUCCIÓ, COACCIÓ

El mètode de la detectiva, tot i que s'ha demanat per correu els millors manuals d'aprenentatge de l'ofici, és la intuïció, la deducció i, si cal, la coacció: recorre al xantatge, sense cap problema. I si pot, estalvia qualsevol tracte amb la policia i amb els polítics. Investiga els punts febles de

ALEXANDER MCCALL SMITH ÉS EXPERT EN DRET FORENSE

qui creu que és culpable i el colla ben collat, amb el seu somriure.

Sembla que el personatge ha tingut un gran èxit internacional i Edicions La Campana ja ens promet pròximes entregues de les dues novel·les següents d'aquesta detectiva tan peculiar. Des d'aquí li do-

nem la benvinguda. Alexander McCall és un professor nascut a Zimbawe, de raça blanca, expert en dret forense i en bioètica. De la primera de les dues especialitzacions deu provenir-li l'afició d'inventar-se una de les heroïnes de novel·la negra més singulars dels últims temps.

POESIA

Antoni Vidal Ferrando,
Cap de cantó.
PROA. Barcelona, 2004.

En un dels seus primers poemes publicats, Antoni Vidal Ferrando (Santanyí, 1945) expressava la seva voluntat vital/literària: "Serem fidels i ens farem vells i tràgics". Era a mitjans de la dècada dels 80 del segle passat, el llibre es deia *Racó de n'Aulet* (Moll) i Josep Maria Llompart n'assegurava al pròleg que era "la primera fita important" que assoliria l'escriptor mallorquí, tot destacant "l'aguda sensibilitat i l'instint afinat del poeta". Doncs, gairebé vint anys més tard, es pot dir que Vidal Ferrando continua sent fidel als mots, als colors de l'extensa paleta cromàtica que dona vida als seus versos, i que la seva poesia ha esdevingut tràgica.

Cap de cantó trenca un silenci de vuit anys des de *El batec de les pedres* (1996) -si bé el poeta de Santanyí ha cultivat altres gèneres, com la novel·la (*La mà del jardiner*, 1999)- i suposa una passa endavant en l'evolució de l'autor: és més senzill en les formes, gens barroc, més pur, més clar en les intencions, més directe. Anys, potser, de depuració, de calma, predits en un

altre poema anterior, a *Bandera blanca* (1994), quan ens diu que "la bellesa transcorre / amb tu cap a les calmes de l'ésser". Anys, segurament, d'esperar que l'editorial publicués un poemari de gran qualitat, que no gaudirà de gran repercussió perquè no té cap premi ni cap corrua d'aduladors públics. Cosa que és una llàstima, en definitiva, ja que estem davant d'un llibre que tracta de tu a tu el nostre temps, d'un poeta fi, que treballa la fusta a poc a poc, capaç de copsar, com el millor pintor, el color de l'aire. Però, com diu ell mateix al poema *Final de segle*: "Som serfs o / rondallaires que assistim a l'espectacle d'aquests cels".

EN L'ÈPOCA ÈTICA

Vidal Ferrando, com diria Kierkegaard, ha deixat enrere l'època estètica per endinsar-se en l'ètica. Menys preocupat que abans per la floritura verbal, ja no busca l'efecte, sinó el fons. I ho fa a través de la multiplicitat formal: poemes en vers, en prosa, poemes llargs, haikus. En 22 poemes, tenim tot l'univers de l'autor, comprimit. Això no vol dir que la seva feina hagi estat fàcil,

La maduresa dels mots

ANDREU GOMILA

EL POETA MALLORQUÍ ANTONI VIDAL FERRANDO

ben al contrari. I més si tenim en compte la dificultat de la missió imposada. El poeta es proposa, per exemple, capficar-se en el tríptic *El jardí de les*

delícies, del Bosco, cosa que aconsegueix admirablement, també amb un tríptic, titulat *En el jardí de Hieronymus Bosch*. Aquí Vidal Ferrando fa una

autèntica demostració de força, ja que ens ofereix un tast llarg de la seva habilitat per captar colors, gestos, moviments, escenes, alhora que els interpreta amb aquesta finor abans comentada.

El poeta, tanmateix, coneix les seves limitacions i les de tots plegats. "Ben prest ningú / no donarà ni aigua per una causa justa. / Pens l'infern de Rimbaud, conjuncions de planetes, / les avingudes d'àlbers. Les paraules que escric / són eclipsis de lluna", diu al poema de tocs surrealistes *La casa de los espíritus*, un dels millors del volum. I és que *Cap de cantó* és talment això, el final d'un carrer, on el poeta s'interroga (les preguntes "són la veritat de l'art", diu) sobre tot allò que ha fet i s'adona de part del seu fracàs, present a la composició *L'hivern i la bellesa*, on ens assegura que no ha estat capaç de trobar la bellesa, ni a la ciutat vella de Florència ni als temples grecs ni "en les extenses platges de la literatura". Vidal Ferrando arriba a la conclusió que és inassolible, almenys per al seu "cor d'ortigues" (*Ulls*). Ell, com apunta Blai Bonet al pròleg d'*Els colors del zodíac* (1990), que és un home que "dóna classes de català, va als pàmpons, té reunions a l'ESTEI, cala els palangres, poda". Un home, no obstant, que ha arribat a la maduresa dels mots i que, com diria Valéry, és lleuger com l'ocell, no com la ploma.